פב: מרובה פרק שביעי בבא קמא

אתא איהו ותיקן אפילו לדברי תורה. לא קיימא לן הכי אלא כר׳ יהודה בן בתירא דאמר דברי תורה אין מקבלין טומאה דאמר בראשית הגז (חולין דף קלו: ושם) ובמי שמתו (ברכות דף כב.) האידנא נהוג עלמא כתלתא סני ואי״ת דהיכי אליס ר׳ יהודה לבטל תקנת עזרא וי״ל דדלמא סבר דלא תיקן עזרא דבר זה אי נמי התנה שכל מי שרוצה לבטל יבטל דבכי האי גווגא מותר כדאמר בריש מועד קטן (דף ג:) אי נמי לא פשט איסורו ברוב ישראל כדאמרינן גבי שמן כפ׳ אין מעמידין (ע״ז דף ו.) ואע״ג דמשמע התם דאי דיאל גזר עליו לא היה ר׳ יהודה נשיאה יכול לבטלו אע״פ שלא פשט היינו במילתא דכתיב בקרא אבל תקנת עזרא לא כתיב בקרא והא דדרש בגי שמתו (ברכות דף כא:) מדכתיב והודעת לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת מה להלן בעלי קריין אסורין כו׳ אסמכתא היא דהא עזרא תיקן והא דאמר בגי שמתו (שם דף יח:) גבי בניהו דתבר גזיזא דבבלא ונחת וטבל לא לדברי תורה דאכתי עזרא לא הוה אלא לאכול חולין בטהרה: **ואינה מביאה עגלה ערופה.** ואי״ת מאי אריא משום דלא נתחלקה תיפוק ליה משום דאית לן למיזל בתר רובא דעלמא כדאמר בלא יחפור (ב״מ דף כג:) ואע״ג דאמר התם דביושבת בין ההריס לא אזלינן בתר רובא וירושלים הריס סביב לה מכל מקום היו ישראל נכנסין ויוצאין לה לעלות לרגל ובשאר ימות השנה נמי לשלם נדריס ונדבות וגם אומות העולם היו באין לה לסחורה שקרויה רוכלת עמיס וי״ל דמ״מ היו שם מקומות שלא היו מצויים כי אם יושבי ירושלים לבדם אי נמי בימי חזקיה שכל ישראל היו בירושלים ולא היו באין לסחורה: **ואין מטמא בנגעים דכתיב אחוזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים.** אין לפרש שנתחלקה אלא שנתנו דושנה של יריחו תחתיה ולפיכך אין מטמא דבפ״ק דיומא (דף יב.) משמע דלמ״ד לא נתחלקה לא נתחלקה ממש וא״ת מנליה דלא נתחלקה ממש דלמא סבר נתחלקה אלא שנתנו דושנה של יריחו תחתיה כמו לר׳ יהודה דאמר נתחלקה ומטמא ובית המקדש עצמו אין מטמא אע״ג דנתחלק אלא משום שנתנו דושנה של יריחו תחתיו כדאמר התם וי״ל דבית המקדש סברא הוא אע״ג דנתחלק לחזרו וקנו אותו כדי שיהא לכל ישראל חלק בו אבל ירושלים אם מתחילה נתחלקה למה היו מוזרין וקונין אותה: **לא יגדל אדם חזירין.** וא״ת ת״ל דאסור לעשות סחורה בכל דברים טמאים כדתנן במסכת שביעית (פ״ז מ״ג) אין עושין סחורה בגבילות וטריפות ובפ׳ כל שעה (פסחים דף כג. ושם) נמי אומר ליידי מיה ועוף שנזדמנו להם מיניים טמאים דוקא נזדמנו אבל לכתחילה לא כדדרים התם יהיו בהוייתן יהא ובת״כ נמי דרשינן שקץ הוא לכם שלא לעשות סחורה בהן ותירץ ר״ת דהיינו דוקא בדבר העומד לאכילה אבל אם מגדלן למשוח עורות בשומנן או למוכרן לישראל שימשו בהן שרי וכל חלב מותר למכור היכא דלא קאי לאכילה ובירושלמי נמי מפרש בהאי פירקא דסוסים וחמורים שרי לעשות בהן סחורה משום דסתמן למלאכה: **ואסור לאדם שילמד בנו חכמת יוונית.** וא״ת והלא בפולמוס של טיטוס גזרו כדאמרינן בפרק בתרא דסוטה (דף מט.) וטיטוס היה בשעת חורבן כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נו:) ומלכות בית חשמונאי קדמי טובא כדאמרינן בפ״ק דע״ז (דף ט.) וי״ל דמעיקרא גזרו ולא קבלו מיניהו א״נ אי הוה בעי למיקם באחור לא היה מיקרי עברין אבל בנפוף איכא גזירה דרבנן ונראה דלא יגדל דמתני׳ היא היתה גזירה בפולמוס של טיטוס: **ועל אותה שעה שנינו מעשה שבא.** (כולה) משנה היא במנחות בפ׳ ר׳ ישמעאל (דף סד: ושם) וא״ת בימי מרדכי הוה המעשה כדאמר התם בגמ׳ דאתא מרשא אותיב ידיה לגבה כו׳ אמר להן מרדכי ותימה גדולה היא אם היה מרדכי כל כך בבית חשמונאי לא היה כי אם ר״ם שנים קודם החורבן כדאמר בפ״ק דע״ז (דף ט.) ונראה לר״י דכל אותן שהיו בקיאים בגמרא ובלשונות היו נקראים על שם מרדכי לפי שהוא היה ראש וחכם להכיר ואותו מעשה דג׳ נשים דמייתי התם נראה שהיה מרדכי ממש דקאמר והיינו דתנן (שקלים פרק ה׳ משנה א׳) פתחיה על הקנין: לשון

ואתא איהו תיקן חפיפה: [6]א ושיהו רוכלין מחזרין בעיירות משום תכשיטי נשים כדי שלא יתגנו על בעליהם: ותיקן טבילה לבעלי קריין [2]דאורייתא הוא דכתיב [1]ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ[2] את בשרו במים דאורייתא הוא לתרומה וקדשים אתא הוא [3]תיקן אפילו לדברי תורה: [3]עשרה דברים [4]נאמרו בירושלים [5]אין הבית חלוט בה [6]ואינה מביאה עגלה ערופה [7]ואינה נעשית עיר הנדחת [8]ואינה מטמאה בנגעים [9]ואין מוציאין בה זיזין וגזוזטראות [10]ואין עושין בה אשפתות [7]ב[11]ואין עושין בה כבשונות [12]ואין עושין בה גנות ופרדסות חוץ מגנות ווردין שהיו מימות נביאים הראשונים [13]ואין מגדלים בה תרנגולין [14]ואין מלינין בה את המת אין הבית חלוט בה דכתיב [2]וקם הבית אשר לו חומה לצמיתות לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים [6]ואינה מביאה עגלה ערופה דכתיב [3]כי ימצא חלל באדמה אשר ה׳ אלהיך נותן לך לרשתה וירושלים לא נתחלקה לשבטים ואינה נעשית עיר הנדחת דכתיב [4]עריך וירושלים לא נתחלקה לשבטים [8]ואינה מטמאה בנגעים דכתיב [5]ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים ואין מוציאין בה זיזין וגזוזטראות מפני אהל הטומאה ומשום דלא ליתזקו עולי רגלים ואין עושין בה אשפתות משום שקצים ואין עושין בה כבשונות משום קוטרא ואין עושין בה גנות ופרדסין משום סירחא ואין מגדלין בה תרנגולין משום קדשים ואין מלינין בה את המת גמרא: אין מגדלין חזירים בכל מקום [9]תנו רבנן כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה [10]הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ ובכל יום היו משלשים להם בקופה דינרין והיו מעלין להם תמידים היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונית [11]אמר להם כל זמן שעוסקין בעבודה אין נמסרים בידכם למחר שילשלו דינרין בקופה והעלו להם חזיר כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה באותה שעה אמרו [12]ארור האיש שיגדל חזירים וארור האדם שילמד את בנו חכמת יוונית ועל אותה שעה שנינו [13]מעשה שבא עומר מגנות הצריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר: וחכמת יוונית מי אסירא והתניא אמר רבי בארץ ישראל לשון

חפיפה. במסרק להרחקה דמילתא: **לדברי תורה.** שלא ישנה עד שיטבול: **אין הבית חלוט בה.** כדין בתי ערי חומה אלא גאולה תהיה לו אם ירצה לגאול ואם יגיע יובל יוצא ביובל כבתי ערי חלרים: **זיזין.** קורות יוצאין מן הכתלים: **גוזוזטראות.** אולדליו״ר בלע״ז על פני העלייה מבחוץ: **בכשונות.** משרפות סיד לקדילות: **גינת ורדין.** כך שמה והיא היתה צריכה לקטורת והיינו כיפת הירדן (כריתות דף ו.) על שם שדרך הורד לגדל על שפת הירדן: **אין מגדלין בה אם המת.** מת בה אדם באותו היום קוברים אותו מיד: **ערוך.** משמע שאתה יודע למי מיוחדת היא: **אהל הטומאה.** שמא יהא כזית מן המת מוטל בארץ והגזוזטראות מאהילות עליו ועל אנשים הרבה ומטמאת מרבה את הטומאה: **משום שרצים.** דרכן ליגדל באשפה ומרבים טומאה לפי שמתים שם ומטמאים הקדשים שבירושלים: **קוטרא.** עשן שמשחיר את החומה וגנאי הוא: **סרחון.** עשבים רעים הגדילים שם וחורקין בחוץ ועוד דרך גנות לזבלן ויש סרחון: **משום קדשים.** שתרנגולין מנקרין באשפה ומביאים בשר שרצים בפיהם ומטמאין את הקדשים: **גמרא.** מסורת היא בידינו ואין טעם [1] לדבר: הורקנוס ואריסטובלוס אחים היו ומריבין על דבר המלוכה: **היו משגשין.** אותם שבפנים מורידין מעל החומה דינרין מתרומת הלשכה בקופה לאותן שבחוץ לקנות תמידין: **נעץ צפרניו.** תקע[2] שכן דרך חזיר כשגוררין אותו: **ועל אותה שעה שנינו.** במנחות (דף סד:) מעשה שבא העומר שהיה רגיל לבא מן הקרוב לירושלים אותה שעה בא מגנות צריפין רחוק מירושלים לפי שהחריבו בני המלוך את תבואות השדה: **מבקעת עין סוכר.** שם מקום: לשון

מסורת הש״ס

[6]) ג״כ כב., [7]) [ל״ל במיס את כל בשרו], [8]) [ויומא כג. ערכין לב: תמות דר״ע פ׳ לה מוספתא דנגעים ס״ו], [9]) [מגיגה כו. זבחים לו.], [10]) סוטה מה:, [11]) יומא יט. [מגילה טו.], [12]) סוטה מט: מנחות סד:, [13]) לעז להן בתכמת יווונית. רש״ל, [1]) [מנחות סד:], [2]) עיין הטעם בזוהר נשא, [3]) מ״א ופוס, [4]) [ד״ה כהרבי], [5]) [ד״ה אמר], [6]) [ד״ה אורור],

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז
2. וְאִם לֹא יִגְאַל עֵד מְלֹאת שְׁנָה תְמִימָה וְקָם הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לוֹ חוֹמָה לְצִמִיתֻת לִקְנָה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל: ויקרא כה ל
3. כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: דברים כא א
4. כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר: דברים יג יג
5. כִּי תְבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתְכֶם: ויקרא יד לד

גליון הש״ס

גמ׳ הורקנוס מבפנים. במנחות דף סד ע״ב ובסוטה דף מט ע״ב איתא בהיפך הורקנוס מבחוץ ואריסטובלוס מבפנים:

לעזי רש״י

אולדליו״ר [אלידור״ר]. גזוזטרה, מרפסת.

רבינו חננאל

אתא הוא תקין חפיפה. ושיהו רוכלין מחזרין בעיירות, משום תכשיטי נשים. ומדאוריתא בעלי קריין אסורין בתרומה ובקדשים ומותרין בדברי תורה. אתא איהו תיקן טבילה לבעלי קריין אפילו לדברי תורה. והאידנא נהוג עלמא כר׳ יהודה בן בתירה בדברי תורה כדגרסינן מעשה בתלמיד אחד שאירע בו קרי והיה מגמגם וקורא למעלה מר׳ יהודה בן בתירה אמ׳ לו פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומא׳ שנ׳ הלא כה דברי כאש נאם יי״ וגו׳, וכר׳ יאשיה בכלאים דתניא ר׳ יאשיה אומ׳ לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן שלשתן בבת אחת במפולת יד, שכך הוא מפורש בפרק אתו ואת בנו. נוהג בארץ, וכר׳ אלעאי בראשית הגז, דתניא ר׳ אלעאי אומ׳ אין ראשית הגז נוהג אלא בארץ. **עשרה דברים**

נאמרו בירושלם. אין בית חלוט בה, ואינה חייבת בעגלה ערופה, ואינה נעשית עיר הנדחת, ואין מטמא׳ בנגעין, קא סבר ירושלם לא נתחלקה לשבטים. ואין מוציאין בה זיזין וגוזוזטראות משום אהל טומאה, אינמי דלא ליתזקו עולי רגלים. ואין עושין בה אשפתות, מפני שמגדלין בה שרצים. ולא כבשונות, משום קוטרא. ואין עושין בה גנות ופרדיסין, משום סריחת הזבלים, חוץ מגינת ורידין שהיתה מימות הנביאים הראשונים. ואין מגדלין בה תרנגולין בירושלם, משום ביזיון דקדשים, שהתרנגולין עשויין לאכל ולנקר באשפתות השרצים ולטרפם בפיהם ולנקר באכלין ושמא יהלכו בהן על הקדשים. וגרסינן בתלמוד ארץ ישראל תני אין מגדלין תרנגולין בירושלם מפני הקדשים, ולא כהנים בארץ ישר׳ מפני הטהרות. אין מלינין בה מת. תנינן באבות דר׳ נתן אין מעבירין עצמות אדם בירושלם, ואין נותנין בה מקום לגר תושב, ואין מקיימין בה בית הקברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה הנביאה שהיו בירושלם מימות הנביאים הראשונים. ר׳ נתן אומ׳ אף אין בה משום בן סורר ומורה. ושנינו עוד אין ממזר ניכנס בירושלם. אין מגדלין חזירין בכל מקום. ת״ר כשצרו מלכי בית חשמנאי היו הורקנוס מבפנים וארסטובולוס מבחוץ וכול׳. באותה שעה אמ׳ ארור אדם מגדל חזירים וארור אדם שלמד את בנו חכמה יוונית, ועל אותה **מעשה שבא העומד מגנת צריפין וכל׳.** זה המעשה כולו מפורש באר היטב במנחות פרק ר׳ ישמעאל. **תניא ר׳ אליעזר הגדול אומר המגדל כלבים כמגדל חזירים.** ואוקימנה, למיקם ליה בארור.